

גבולות היחידה: פרק ל"ח פסוקים כ"ד-ל'

נושא היחידה: יהודה מציל את תמר משרפה והולדת בניהם - פרץ זרח

מספר שיעורים: 3 (על פי המתווה)

כתבה: אביגיל באס

כללי:

כעבור שלושה חודשים ממעשה יהודה ותמר, נודע כי תמר בהיריון, אף שהיא "שומרת יבם". יהודה פוסק את דינה של תמר- לשרפה - כי הוא חושב שהיא חטאה. תמר מגלה ליהודה בדרך עקיפה ומכבדת את האמת. יהודה מכיר בטעותו, ומבין שתמר נהגה בדין, כי הוא יכול לייבם אותה, והוא מודה בטעותו. מהיריון זה ילדה תמר ליהודה תאומים: פרץ וזרח.

פתיחה: נזכיר את היחידה הקודמת, ונשאל את התלמידים:

1. מה הייתה המטרה של תמר בכך שרצתה להיות עם יהודה ולהוליד ממנו ילד?
2. האם תמר ידעה שהיא הייתה עם יהודה?
3. האם יהודה ידע שהוא היה עם תמר?

← כשהתלמידים יענו שיהודה לא ידע, נשאל: מה עלול לקרות כאשר יהודה כן יגלה זאת? איך לדעתכם הוא יגיב? כך ניצור את המתח הלימודי לקראת היחידה הנלמדת. לאחר שהתלמידים יענו, המורה יקריא את יחידת הפסוקים: בראשית ל"ח, כ"ד-ל', ויבקש מהתלמידים לזהות מה התגובה של יהודה כשיגלה שתמר בהיריון.

לימוד הפסוקים:

פסוק כ"ד- כעבור שלושה חודשים, נודע כי תמר בהיריון; יהודה לא מבין איך זה קרה, מכיוון שתמר הייתה שמורה ומיועדת לשלה, וכיצד היא העזה לשכב/להתנהג כאישה נשואה עם אדם אחר?!

יהודה (המשמש שר ושופט בעיר) פוסק את דינה של תמר, לפי דיני המקום ומנהגי הימים ההם, לשרפה, כי הוא חושב שהיא חטאה בזנות, משום שהיא הייתה נחשבת כאשתו של שלה, כי הוא היה אמור לייבם אותה¹.

יהודה אינו יודע שתמר התעברה ממנו, ולכן הוא אינו יודע שבעצם כך התקיימה מצוות הייבום, כי לפני מתן תורה, כל קרוב משפחה של הנפטר יכול הטא לייבם את האלמנה.

בטאורי מילים:

וְיִהְיֶה כְּמִשְׁלַשׁ חֳדָשִׁים - לְאַחַר שֶׁעָבְרוּ בְּעֶרְךָ שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים

וַיֵּגֶד - הוּגָד = סָפַר, נוֹדַע

כְּלֵתֶךָ - כָּלָה שְׁלֶךְ (כָּלָה = אִשָּׁת הַבֵּן)

אפשר להדגים עם התלמידים עוד כינויי שייכות:
שולחן-השולחן שלך, מחברתך-המחברת שלך.

פסוק כ"ה- כאשר תמר מוצאת לשרפה, היא שולחת ליהודה עם שליח, את העירבון שבידה -
"הִכָּר נָא לְמִי הַחֲתָמָת וְהַפְתִּילִים וְהַמָּטָה הָאֵלֶּה", ומזכירה לו שהיא רצתה להיות מיועדת לשלה,
אך הוא מנע זאת ממנה.

תמר נזהרת לא לבייש את יהודה, ולא אומרת בצורה גלויה: "ממך אני מעוברת", ולא אומרת
זאת גם לשליח שאתו שלחה את החפצים האישיים של יהודה, אלא היא רק רומזת בעקיפין
שהיא בהיריון מהאדם שהחפצים האלה שייכים לו. תמר מוכנה להסתכן בכך שאולי אכן תומת
בשרפה, אם יהודה לא יודה במעשה ולא יחזור בו מהעונש שקבע לה, וזאת רק כדי לא להלבין
את פניו של יהודה.

מכאן דרשו חז"ל: "נח לו לאדם שיפיל עצמו לתוך כבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים, שכן
אמרה תמר: אם יודה- מוטב, ואם לאו- הריני מטילה עצמי לכבשן האש ולא אלבין פניו". (ע"פ
מסכת ברכות, מ"ג ע"ב).

פסוק כ"ו- יהודה מכיר בטעותו, ומבין שתמר נהגה בדין, ואומר: "צְדָקָה מִמֶּנִּי! כִּי עַל כֵּן לֹא
נִתְּתִיָּה לְשָׁלָה בְּנִי!" הוא מודה בטעותו בפני כולם, בענווה גדולה.

רמב"ן: "צדקה במעשיה יותר ממני כי היא הצדקת ואני החוטא אליה שלא נתתיה לשלה
בני,

והטעם כי שלה הוא היבם, ואם לא יחפוץ לקחת את יבמתו, אביו הוא הגואל אחריו..."

⇐ להדגיש את צדקת יהודה. ההתגברות על הבושה כדי לא לעשות עוול.

גדולתו של יהודה: יהודה עשה מעשה שרבים היו נמנעים לעשותו – הוא חשף את המעשה
שעשה עם תמר, ומעלות רבות ניתן ללמוד מכך – לאדם בכלל, ולמנהיג בפרט: מיהודה אנו
למדים את הענווה, את מעלת האמת, את הגבורה שבהכרה בטעות, ואת היכולת להודות בה.
אפשר להראות לתלמידים את הקשר לשמו של יהודה: יהודה – הודה, וכן לומר את דברי
רבתינו ז"ל שהפליגו בשבח תכונה זו: "מפני מה זכה יהודה למלכות? מפני שהודה במעשה
תמר". מלך וגיבור איננו דווקא בעל כוח, אלא מי שמפגין אחריות, ומקבל את האמת, אף אם
היא נאמרת לו על ידי אחרים, והגם שאינה נוחה לו. ראו בהרחבות, בנגע לשכרו של יהודה, וראו גם
בפרק של המסרים.

¹ (לפי פירושי הרמב"ן והאברבנאל, תמר נחשבה כ"אשת איש")

פסוקים כ"ז-ל': לידת פרץ זרח

מהיריון זה ילדה תמר ליהודה את פרץ זרח.

תמר מגיעה ללדת, ופתאום רואים שיש לה תאומים בבטנה-רחמה. (זאת הפתעה גדולה-לא ידעו מראש! לא היו בתקופה זו אולטרסאונד ומכשירים משוכללים, כמו בימינו שיודעים כמה עוברים יש לאימא והאם הם בן/בת).

הסבר שמות הבנים:

"פרץ" - שפרץ לאחר שכבר נקשר חוט השני- שאמור לסמן את הבן הראשון - על ידו של אחיו.

"זרח" - על שם חוט השני שצבעו בוהק (רש"י).

ביאורי מילים:

"עת"-זמן

וַיִּתֵּן יָדָאֵת הוֹצִיא אֶת יָדוֹ

שְׁנֵי- חוּט צְבוּעַ בְּאָדָם, זֹרֵחַ מִבְּרִיק

רֵאשֶׁנָּה- בַּהֲתַחֲלָה

וַיְהִי כְּמִשִּׁיב יָדוֹ- כְּאֲשֶׁר הוּא הַשִּׁיב (הַחֲזִיר אֶת יָדוֹ)

פְּרִצָתָא- יָצְאָתָּ בְּכֹחַ, בְּחֻזְקָה

← משימת אתגר והרחבה, אם מתאים לכיתה:

להפנות שאלה לתלמידים: היכן עוד מצאנו תאומים בחומש בראשית?

תשובה: יעקב ועשיו

להפנות את התלמידים לבראשית, פרק כ"ד- תרגול של התמצאות בחומש וחזרה על הנלמד בעבר.

התלמידים יערכו השוואה:

"תאומים" בפרקנו (פס' כ"ז) "והנה תאומים בבטנה"

לעומת:

"תומים" (בלידת יעקב ועשיו, בראשית כ"ה/כ"ד).

הילדים ימצאו את ההבדל, והמורה יסביר על פי פירוש רש"י: המילה "תאומים" היא מילה שלמה, ואילו "תומים" – חסרה, וזה רומז על אופי הלידה. אצל רבקה – נולד אחד צדיק ואחד רשע, ואילו לתמר וליהודה נולדו שני בנים צדיקים.

הצעות להמחשה:

← המחשה של חוט השני שקשרו על ידו של זרח (התמונה מתוך האתר: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Red_thread.jpg)

← לסיכום היחידה, אפשר להכין יחד כרזה לכיתה:

מתמר למדנו:

"נוח לו לאדם שיפיל עצמו לתוך כבשן האש ואל ילבין

פני חברו ברבים" (מסכת סוטה דף יב/ב)

← משימה של הבעה בכתב:

התלמידים כותבים מכתב דמיוני לתמר, שבו הם משבחים אותה על התנהגותה ומציינים מה למדו ממנה ממעשה זה.

או כותבים מכתב ליהודה שבו הם משבחים אותו ומציינים מה למדו ממנו ממעשה זה.

או שהם כותבים מה הם למדו מפסוקים אלו, ומשלבים מקרה שבו גם הם הודו באמת או נזהרו לא להלבין פני אדם אחר.

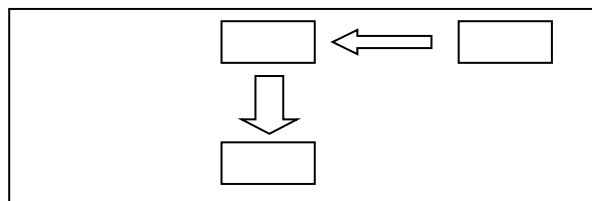
← **סידור האירועים לפי רצף:** אפשר להזמין מספר תלמידים לקדמת הכיתה ולהעמיד אותם מול שאר התלמידים היושבים. הנציגים יקבלו פלקטים שעליהם יהיו כתובים אירועים מרכזיים מתוך הפרק, למשל:

- יהודה מתחתן עם בת שוע.
- נולדים ליהודה 3 בנים.
- תמר מתחתנת עם ער.
- יהודה אומר לתמר לשוב לבית אביה.
- אשתו של יהודה מתה.
- יהודה מודה שתמר צדקה.
- נולדים לתמר תאומים - פרץ וזרח.

הנציגים צריכים להסתדר בסדר כרונולוגי לפי הכתוב בפרק. כשהם מסיימים, שאר תלמידי הכיתה בודקים אם הם הסתדרו נכון.

בעקבות פעילות זו, ניתן לתת לכל הכיתה דף עבודה עם אירועים מהפרק, והם יגזרו וידביקו במחברת/דף אחר לפי הסדר הנכון. (פעילות זו עוזרת מאוד לילדים, כי בגיל הצעיר, לעתים קשה לקלוט דברים מופשטים ולהבין התרחשות של זמנים ומה לפני מה, וזה מארגן את זה לפי הסדר.)

אפשר להכין דף מוכן שמראה את סדר הדברים, והתלמידים ישלימו את האירועים במקום המתאים, למשל בסגנון כזה:

מסרים והפנמה:

1. **חומרת הלבנת פנים-** תמר הייתה מוכנה להישרף, כדי לא להלבין את פניו של יהודה ברבים.

"היא מוצאת והיא שלחה אל חמיה לאמור לאיש אשר אלה לו אנכי הרה" – פירוש: ליהודה. - "דרשו חז"ל מכאן: נח לו לאדם שיפיל עצמו לתוך כבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים, שכן אמרה תמר: אם יודה- מוטב, ואם לאו- הריני מטילה עצמי לכבשן האש ולא אלבין פניו".

2. **חשיבות ההודאה באמת, גם אם היא לא נעימה-** אפשר ללמוד מיהודה, שלא התבייש והודה על האמת ולכן זכה לחיי העולם הבא. זה מלמד אותנו שצריך להודות ושתמיד אפשר לחזור בתשובה.

סיכום: למדנו הרבה מידות טובות ממעשה יהודה ותמר ועל השכר הגדול שלהם.

אפשר לסכם יחד מה למדנו על יהודה ומה על תמר - תכונות המאפיינות אותם, ואפשר להוסיף לאפיוני הדמויות שעשינו לאורך לימוד הפרק.

אתם זוכרים על מי למדנו לפני סיפור מעשה יהודה ותמר?

על יוסף! הוא נמכר לשיירה שירדה למצרים. מעניין מה קורה אתו במצרים! את זה נגלה בפרק הבא!

הרחבות

• **גדולתה של תמר:** כדי לעמוד על גדולתה של תמר במעשה זה, אפשר להיעזר בגמרא במסכת כתובות (זו):

הגמרא מספרת: בשכנותו של מר עוקבא גר עני אחד. מר עוקבא היה רגיל לזרוק לו כל יום ארבעה זוזים בחור המנעול. יום אחד אמר אותו עני: אלך ואראה מי עושה לי טובה זו.

באותו היום התאחר מר עוקבא בבית המדרש, באה אשתו לקראתו, ונתנו יחדיו את הצדקה לעני. כיוון שהרגישו בביתו של העני כי מטים את הדלת, יצא העני לראות מי הם הנותנים.

ברחו מפניו מר עוקבא ואשתו על מנת להסתתר מהעני. על מנת להסתתר, נכנסו לתנור (חדר שבו בערה מקודם אש) שעדיין היה לוהט. ראתה אשתו של מר עוקבא שרגליו נשרפות מחמת החום. אמרה לו: הנח רגליך על רגליי, שאני איני נכווית. חלשה דעתו של מר עוקבא (הצטער, שאיננו כה צדיק). אמרה אשתו: אני מצויה בתוך ביתי, וכשאני נותנת צדקה לעניים - מזונות מוכנים אני נותנת ולא כסף, על כן העניים נהנים יותר מן הצדקה.

שואלת הגמרא: מדוע עשו כן והסתתרו בתנור חם ולוהט?! ומשיבה: מפני הדרכתו של רבי שמעון בר יוחאי שלימד: "נוח לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים". ומנין למד זאת רבי שמעון בר יוחאי? מתמר! שאף על פי שיכלה להציל עצמה מהאש, על ידי שתפרסם את גנותו של יהודה, לא עשתה כך, וכדברי רש"י: "לא רצתה להלבין פניו ולומר ממך אני מעוברת אלא אמרה: "לאיש אשר אלה לו". אם יודה מעצמו - יודה, ואם לאו - ישרפוני ואל אלבין פניו". מתמר צריך ללמוד עד כמה צריך להימנע מלפגוע באחר.

• **שכרו של יהודה בזכות הודאתו:**

במדרש רבה מובא: "מפני מה זכה יהודה למלוכה, מפני שהודה על מעשה תמר". בילקוט שמעוני נמנים עוד דברים רבים להם זכה יהודה בגין הודאתו. ביניהם: א. להרוג את אויביו; ב. למלוך על אחיו בעולם הזה ובעולם הבא; ג. שיעמדו ממנו מלכים; ד. הצלת חנניה, מישאל ועזריה ודניאל - בזכותו.